

РЕЦЕНЗИЯ

ЗА КАНДИДАТУРАТА НА Д-Р ФОТИНИ ХРИСТАКУДИ ЗА ДЛЪЖНОСТТА „ДОЦЕНТ ПО НОВОГРЪЦКА ЛИТЕРАТУРА“

от проф. дин Кирил Павликянов

В конкурса за доцент по новогръцка литература д-р Фотини Христакуди участва с 14 статии и 2 книги. По наше мнение стойността на всяко от тези проучвания може да бъде оценена по следния начин:

1. Статията „Номо ludens в романа на Н. Казандзакис „Христос отново разпнат““ (София 2000) разглежда внимателно функциите на драматичното изкуство, което дава възможност на героите на романа да „изберат“ конкретна роля и изигравайки я, да придобият нова самоличност. Литературният анализ в тази статия е добре балансиран и заключенията му звучат убедително.

2. Статията „Някои основни белези на гръцкия символизъм“ (София 2010) се занимава с развитието на символизма и модернизма в Гърция. Д-р Христакуди основателно твърди, че гръцкият модернизъм е свързан с рецепцията на символистичното движение в гръцката литература, което отваря широко поле за модернистични поетични експерименти. Според нея символизмът се появява за първи път в Гърция през 1892 г. и до 1930 г. той не престава да доминира в творбите на гръцки поети като Костис Паламас, Йоанис Грипарис, Константинос Хадзопулос, Ламброс Порфирас и Костас Кариотакис. Всъщност тази интерпретация доминира и в гръцката литературна критика от 50-те години на миналия век.

3. Подобна е третата статия на кандидата „За спецификата на гръцкия символизъм“ (София 2011), която разглежда същата тема от малко по-различна гледна точка - чрез анализ на поезията на М. Малакасис.

4. Четвъртата статия на кандидата предлага анализ на „Някои урбанистични акценти в гръцкия културен модел от края на XIX и началото на XX в.“ (София 2012). Авторката разглежда първите стъпки на гръцкото общество, което се опитва да въведе европейски дух и практики в гръцката администрация, местните социални структури и икономика, и да навакса развитието на Западна Европа. Статията разглежда внимателно развитието на гръцката архитектура, изящните и приложни изкуства в началото на 20-ти

век и как те са били повлияни от въвеждането на символизма в гръцката литература. Анализира се и създаването на основните културни институции на гръцката държава, получили икономическа и правна подкрепа от държавата.

5. През 2015 г. д-р Христакуди публикува статия, озаглавена „Одисеас Елитис – синхронен и диахронен“. Според Христакуди Одисеас Елитис е успял да преплете най-сложните елементи на гръцката литературна традиция и притежава „свръхисторическа чувствителност към езика“. Кандидатът твърди, че Елитис е възприел езика на гръцката литературна традиция, така като той е развит от Омир до Костис Паламас, използвайки също стилистични и лексикални цитати, взети от византийската химнография. Всъщност, това тълкуване е често срещано в днешната гръцка литературна критика.

6. През 2016 г. Фотини Христакуди публикува статия, озаглавена „Гръцката диглосия: исторически и съвременни аспекти“, популяризирайки в България историята на гръцкия пуризм от XX век, като анализира също гръцкия езиков спор като ключов въпрос за гръцката образователна система, социален и политически живот, заемал централно място в гръцкия политически живот в продължение на 143 години (от 1834 г., когато след основаването на гръцката държава култивираната имитация на древногръцки или катаревуса е провъзгласена за официален държавен език, до 1976 г., когато димотики е приет като единствен език на Република Гърция). Според Христакуди Нобеловата награда на Одисеас Елитис (1979) прекратява спора завинаги, докато в началото на димотицистичното движение през последната четвърт на XIX в. основният проблем е бил правото на говоримата форма на гръцкия език да съществува в сянката на официалния държавен език, катаревуса.

7. През 2017 г. д-р Христакуди публикува статия, озаглавена „Мотивът за пътуването в гръцката поезия в междувоенния период (Пътуването като еманация на разделянето и придобиването)“. Според нея в духовния свят на гръцката поезия космополитното пътуване е представено за първи път с емблематичната поема на Константинос Кавафис „Итака“ (1910). Д-р Христакуди обаче също така постулира, че „гръцкото поетично пътуване променя своето значение през следващите десетилетия и се превръща в повратна точка за осъзнаване на отчаянието и необратимата загуба на идеала от така нареченото поколение от 30-те години, чието чувство за трагична гибел затвърждава присъствието на мотива за „изгубената родна земя“ в гръцката литература“. Авторката анализира междувоенната гръцка поезия (Н. Кавадиас, К. Кавафис и Г. Сеферис)

и интерпретира мотива за „пътуването“ като акт, равен на раздяла, но и като придобиване на ново пространство и време, като тъга, но и като „приключение и търсене на безкрайност и трансцендентно безсмъртие“. Всички тези интерпретации обаче се основават на добре познати идеи, разработени от големите историци на новогръцката литература като Марио Вити, Константинос Димарас, Хенри Тонет и Родерик Бийтън.

8. Отново през 2017 г. д-р Христакуди публикува статия, озаглавена „Никос Кавадиас – поетът на морето“. Възприемайки някои възгледи на съвременната гръцка литературна критика, авторката описва стиховете на Кавадиас като новаторски, а тонът на поезията му съответстващ на изискванията на епохата, с което не бихме се съгласили. Характеризирането на Кавадиас като поет на морето, като обичан и четен космополитен автор, чието име е пропуснато в „официалните“ истории на новогръцката литература от Линос Политис и Марио Вити, не е точно. В италианската версия на „История на новогръцката литература“ от М. Вити, публикувана през 1971 г., няма споменаване на Кавадиас, но неговото име е широко коментирано в гръцката версия на Историята, която Вити пренаписва на новогръцки език специално за гръцка общественост през 2003 г.

9. Следващите две статии на д-р Христакуди (2017 г. и 2018 г.) са написани на гръцки език и представят на гръкоезичната научна общност група от български писатели и поети, изявили се дейно в българската литература през 30-те, 40-те и 50-те години. Авторката описва поезията и литературните творби на Н. Вапцаров, Георги Караславов, Христо Радевски, Орлин Василев, Младен Исаев, Вутимски, Александър Геров, Валери Петров и Богомил Райнов, и се опитва да анализира за гръцките читатели основните черти на социалистическия държавен контрол, който беше наложен на поети и писатели и беше известен като „социалистически реализъм“. Отново това е текст с опознавателен характер, запознаващ гръцката публика с литературните тенденции в света на северните им съседи.

10. Следващата статия на д-р Христакуди е важна, тъй като се занимава с проблема какво прави определена национална литературна традиция влиятелна и съществена. Авторката сравнява двама много различни поети – гръцката авторка Еста Цигану (1960) и шведа Тумас Транстрьомер (1931-2015) и заявява, че „независимо от разликите в тяхната възраст, географски и полов афинитет, в тяхната популярност и литературен статус, те илюстрират добре факта, че в напрежението между стереотипите на Севера и Юга можем да открием повече близост, отколкото различия“. Ще се въздържим

от допълнителни коментари на това литературно сравнение поради нашата неинформираност по отношение на шведската литература.

11. През 2018 г. д-р Христакуди публикува статия със заглавие „Формалистични маркери на модерното в гръцката поезия – литературно-исторически екскурс“. Авторката анализира техниките за изграждане на стихове, опитвайки се да даде официален отговор на въпроса какво е „модерно“ за новогръцката литература и как конкретна поетична традиция може да стане „модерна“. Изследвайки поезията на К. Хадзопулос, К. Кавафис, К. Кариотакис, Г. Сеферис, О. Елитис и Я. Рицос, кандидатът заключава, че промените в структурата на стиха не могат да се разглеждат като единствен индикатор за модерност, защото гръцката поезия остава твърдо вкоренена в своите метрични традиции и художествени условности. В тази статия нивото на оригиналност е значително по-високо, отколкото в гореописаните публикации.

12. През 2018 г. д-р Христакуди публикува статия, озаглавена „Преводна българска поезия на страниците на съвременните гръцки издания“. Тази работа се представя като допълнение към изследването на М. Нихорити „Българо-гръцки литературни отношения след Втората световна война до 2000 г.“ и претендира да бъде съществен принос към библиографията по този въпрос.

13. Отново през 2018 г. д-р Христакуди публикува статия, озаглавена „Гръцките фолклорни сватбени песни в колекцията на Клод Шарл Фориел“. Гръцката библиография върху публикациите на К. Фориел е огромна, така че откриването или казването на нещо ново за неговите произведения би било изключително трудно, ако не и невъзможно. За нас щеше да бъде по-интересно, ако д-р Христакуди беше разгледала в тази статия (която е вградена в текста в нейната книга от 2020 г. „Проблеми на гръцкия литературен развой 1880-1930 (етюди върху новогръцката поезия)“, стр. 7-15) сравнение с друга важна колекция от гръцки народни песни - тази на Вилхелм Пасов (Лайпциг 1850), в която текстовете на някои сватбени песни са доста непристойни.

В конкурса за длъжността доцент по новогръцка литература д-р Фотини Христакуди участва и с две книги:

1. „Символизмът и новогръцката поезия от края на XIX и началото на XX в.“, София 2020, 186 стр. Тази книга изследва езика на гръцката поезия в края на 19 и първите десетилетия на 20 век. Авторът подчертава, че предлага „въведение в творчеството на основните поети и писатели, изявили се на литературната сцена на Гърция от края на XIX и

началото на XX век, което несъмнено запълва някои празноти в съвременната балканистика“. Въпросната книга претендира, че представя „специфичните социално-политически условия в Гърция, културния климат и постиженията на димотицистичното движение за полагане на основите на нов духовен живот, позволяващ разпространението и утвърждаването на съвременните литературни и естетически движения“. Изследването е фокусирано върху символистичната поезия, възникнала и избуяла „под тежката сянка на Костис Паламас“, т.е. върху т. нар. поколение от 90-те години на XIX в., чиито представители (К. Хадзопулос, Й. Грипарис, Л. Порфирас, М. Малакасис) са възприели европейския символистичен канон. Разгледан е техният диалог върху поезията, разгърнат на страниците на литературните списания „Техни“ и „Дионисос“ (1901-1902). Въпросните литературни тези и идеи обаче, могат да бъдат открити напълно развити в основните истории на новогръцката литература, публикувани от Димостенис Вутирас, Л. Политис, Марио Вити, Константинос Димарас, Хенри Тонет и Родерик Бийтън. Така както са разгледани от д-р Христакуди, те не предлагат почти нищо ново за гръцките литературоведа, но биха били много полезни за българската научна публика и особено за студентите по новогръцки език и култура.

2. „Проблеми на гръцкия литературен развой 1880-1930 (етюди върху новогръцката поезия)“, София 2020, 255 стр. Тази работа твърди, че има за цел не само да илюстрира „развитието на гръцката поезия от 1880 до 1930 г., но и да анализира нейното въздействие върху формирането на гръцката идентичност в последно време“. Д-р Христакуди добре аргументира убеждението си, „че периодът 1880-1930 притежава особена хомогенност, свързана с модернизма и символизма“. По наше мнение, тази книга е добър курс от лекции за новогръцката поезия от 1880 до 1930 г. Текстът на статията на д-р Христакуди за Клод Фориел, която е включена в тази книга (стр. 7-15), не е необходима, тя просто добавя страници към текста. Същото важи и за описанията на т. нар. „Евангелиака“ (социални вълнения и улични сблъсъци, предизвикани от превода на Новия завет на новогръцки през 1901 г.) и т. нар. „Орестиака“ (социални вълнения, разразили се след представянето на древногръцката трагедия „Орестия“ на новогръцки през 1903 г.), които се отнасят до историята на гръцкия езиков спор и двуезичието, но не и до развитието на новогръцката поезия.

В заключение трябва да подчертаем, че научната продукция на д-р Фотини Христакуди не предлага изобилие от неоспорими филологически новости и високо ниво на оригиналност що се

отнася до разработваните литературно-критическите позиции. Въпреки това научната ѝ стойност е голяма, тъй като чрез тази продукция се осъществява един много важен принос, а именно създаването на ново знание за гръцката литература в българска езикова среда. На гръцки този феномен се описва с термина *metampadeusis*, който означава трансфер на знание от една култура в друга. Д-р Христакуди пише за българската литература на гръцки и за гръцката литература на български и английски, и по този начин предоставя на студентите текстове, осигуряващи им научно аргументиран подход към съвременната гръцка литература. По тази причина не се съмнявам, че д-р Фотини Христакуди отговаря на всички изисквания, за да бъде избрана за доцент по новогръцка литература. Това е моето крайно предложение към членовете на почитаемото научно журито.

София, 19 септември 2020 г.

Проф. д-р Кирил Павлиянов, д.и.н, д-р
Софийски университет „Св. Климент Охридски“
Факултет по класически и нови филологии
Катедра по класическа филология (Новогръцка филология)
Бул. Цар Освободител 15
1508 София, България
tel.: +3592-9520038
cell.: +359-885291430